

Geen leeftijdsfetisjisme in de pensioenhervorming

2011/46
24 | 06 | 2011

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Terwijl internationale rapporten het tegendeel beweerden en de landen rondom ons het tegendeel deden, hebben we in België jarenlang ontkend dat de wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar omhoog moest om de vergrijzing op te vangen. Aan deze struisvogelhouding komt stilaan een einde.

Marc De Vos
Director Itinera Institute

De Europese Commissie doorbrak de ban met een formele aanbeveling tot leeftijdsverhoging in de context van het verstrengde eurobeheer. De Belgische regering reageerde met een officiële Pavlovreflex van ontkenning. Maar Frank Vandenbroucke en Herman Van Rompuy, twee gerespecteerde politici met een afstand ten aanzien van de dagjespolitiek, spraken publiekelijk van 67 jaar als een onvermijdelijke evolutie.

De essentie van het pensioendeelbat is er niet één van leeftijd. De essentie is wie waarvoor betaalt. Ons wettelijk pensioenstelsel berust op een contract tussen generaties: de jongere generatie betaalt door te werken de pensioenen van de gepensioneerde generatie, die eerder hetzelfde deed voor de vorige generatie. Dit systeem van "repartitie" is

onvoldoende doorgedrongen in onze mentaliteit. Hoe vaak hoor je mensen niet verklaren dat ze na jaren werken en belastingen betalen hun pensioen wel verdiend hebben? Fout. De juiste reflex is u af te vragen of je voldoende gewerkt en bijgedragen hebt om aanspraak te maken op financiering door de volgende generatie.

Het is ondertussen genoegzaam bekend dat het intergenerationele evenwicht, dat de hoeksteen vormt van het wettelijk pensioenstelsel, verstoord is. Kortere carrières, hogere levensverwachting en vergrijzing betekenen dat de actieve generatie voor steeds meer gepensioneerden steeds langer betaalt. Als we niets veranderen, verkankert het pensioenstelsel tot een soort intergenerationele pensioenslavernij, waarbij tegen het midden van de eeuw nog

“

Als we niets veranderen, verkankert het pensioenstelsel tot een soort intergenerationale pensioenslavernij, waarbij tegen het midden van de eeuw nog één jongere per gepensioneerde overblijft om de boel te financieren.

”

één jongere per gepensioneerde overblijft om de boel te financieren. Dat zou zowel budgettair als sociologisch het einde van de pensioenen betekenen.

Wie demografie en levensverwachting uitrekent, komt snel tot de conclusie dat we de psychologische barrière van 65

moeten doorbreken om stabiliteit te restaureren. Het Itinera Institute deed een berekening om in de fase tussen 60 en een bovengrens die geleidelijk tot 70 jaar zou evolueren, een combinatie van deeltijdwerk en deeltijdpensioen te organiseren. Een lineaire verhoging van de pensioenleeftijd naar 67 gaat in dezelfde richting maar is minder flexibel en meer zwart-wit.

We mogen niet in leeftijdsfetisjisme vervallen. Het gaat niet om leeftijd en zelfs niet om loopbaanjaren, maar om het minimale volume van effectieve arbeid die de samenleving verwacht als de solidariteitsbijdrage die aanspraak geeft op pensioen. Afgezien van zijn symbolische waarde, zouden we de pensioenleeftijd als concept best gewoon loslaten. Op basis van demografische parameters kunnen we voor eenieder bij

start van de carrière de minimale arbeidsprestaties bepalen die recht geven op een volledig pensioen. Op die manier krijg je een dynamisch systeem dat de pensioenvoorwaarden steeds bijstelt op basis van de veranderende demografie. Daarenboven gebeurt dit van bij het begin van de loopbaan, zodat er achteraf geen moeizame bijstellingen van pensioenverwachtingen nodig zijn.

Een aanpassing van de wettelijke pensioenleeftijd, op welke wijze die ook gebeurt, zal maar heel geleidelijk effect krijgen. Men kan immers de legitieme pensioenverwachtingen van wie al ver in de carrière gevorderd is, niet eenzijdig opzeggen. Verhoging van de pensioenleeftijd moet daarom zo snel mogelijk beslist worden, om dan stapsgewijs te worden uitgerold.

Dat brengt ons terug bij de vraag wie wat betaalt. De pensioenleeftijd aanpakken, dat doe je dus voor de toekomst, voor de jongere werknemers. Generationele billijkheid vergt ook een inspanning van de oudere werknemers, die dichter bij het pensioen staan. De werkzaamheidsgraad van de 50-plussers in België wordt stelselmatig iets minder slecht, maar blijft bij de allerlaagste in Europa. Alleen door een schokeffect kan de generatie van de Babyboomers alsnog mee solidair worden in de kostendeling van de vergrijzing.

“

De pensioenleeftijd aanpakken, dat doe je dus voor de toekomst, voor de jongere werknemers. Generationele billijkheid vergt ook een inspanning van de oudere werknemers, die dichterbij het pensioen staan.

”

De maatregelen daarvoor liggen voor de hand: inspelen op de kosten/baten van tewerkstellen en ontslaan om het ene te stimuleren en het andere af te remmen, in het bijzonder bij vervroegd pensioen. Sterkere ondersteuning en activering van oudere werkzoekenden. Grote sensibilisatiecampagne met mobilisatie van de sociale partners. Daarnaast de cultuuromslag zoeken door strategische ingrepen die geleidelijk ingaan: een modern ontslagrecht dat inzet op wedertewerkstelling, de navelstreng tussen loon en anciënniteit doorknippen, een ander loopbaanmodel met een loopbaanrekening en met arbeidsregels die werknemers langer en op maat inzetbaar houden. Tot slot het doortastend afbouwen van alle stelsels van vervroegde uitkering op kosten van de gemeenschap. Ook de ambtenarij is wat dat betreft een evidente prioriteit.

Een billijk en duurzaam pensioenstelsel gaan we niet met een toveroplossing terug krijgen. Dat vergt een brede strategie op alle fronten – denk maar aan algemene pensioenkapitalisatie – gedragen door een andere mentaliteit en geruggensteund door een arbeidsmarkt die langer werken realistisch en aantrekkelijk maakt. Zolang de regeringscrisis duurt, vergroot de rekening voor de toekomst en vermindert de mogelijkheid om de generatie van de Babyboomers te betrekken. De regeringscrisis is dus een sluipende lastenverhoging op kap van de jongeren. De symboliek van de wettelijke pensioenleeftijd is van tel, maar we moeten vooral met ons allen instant mobiliseren om langer werken meteen tot realiteit te maken.

Marc De Vos doceert aan de UGent en is directeur van het Itinera Institute

Verschenen in De Standaard van 22 juni 2011

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.